

Pronominivirheistä¹

Pronomineille eli asemosanoille on ominaista, että ne viittaavat johonkin aikaisemmin mainittuun ilmaukseen, korrelaattiin eli vasteeseen, joka tavallisesti on substantiivi, nimisana. Jos viit-taussuhdetta ei millään tavoin ilmaista, pronomini useimmiten on aivan käsit-tämätön. Kun mielenliikutuksen vallas-sa sanomme esimerkiksi vain: »*Se* on hävytöntä!», puhuteltu joutuu hämmäs-telemään, mitä tarkoitamme. Pronomi-nilla pitää ainakin kirjoituksessa olla selvä korrelaatti, johon se viittaa. Jol-lei pronomineja olisi, pitäisi liian usein toistaa samoja ilmauksia, mikä on kömpelöä ja epäkaunista, varsinkin jos kyseessä on monisanainen ilmaus, jos-kus kokonainen lausekin.

Pronomineja näin käytettäessä sat-tuu usein kompastuksia. Koululainen voi kirjoittaa: »Meidän piti poimia marjoja, mutta kun saimme tuokkoset puolilleen, söimme ne.» Koska ei ole kysymys tuok-kosten syömisestä, on sanottava esim.: söimme niiden sisällyksen, tai luontevam-

min: söimme marjat. Pronomini tarkoit-taa yleensä lähinnä edellä olevaa substan-tiivista ilmausta, johon se muodon puo-lesta voi viitata. Ei saa sanoa: »Kissa oli niin ihastunut satakielen lauluun, että tahtoi syödä sen.» Sopiva korjaus olisi: Kissa oli niin ihastunut satakielen lauluun, että tahtoi syödä linnun.

Sanan toistamistakaan ei ole syytä lii-aksi pelätä. Saa sanoa: »Tutkiaksenimuu-rahaispesän rakennetta kohentelin pesää kepillä», mutta ei siis niin, että korrelaat-ti tulee väärä: Tutkiakseni muurahais-pesän rakennetta kohentelin sitä kepillä. Tällaisesta virheestä, väärään sanaan viittaamisesta, muodostuu usein kieli-sukkeluus. Esim.: »Matkalla hän piti morsiamensa kuvaa lompakossaan, ja kun ei ollut kukaan näkemässä, hän suu-teli sitä.» Opettajille on hyvin tuttu var-sinkin seuraavanlainen relatiiviprono-minin koominen sijoittaminen: »Entis-ajan naisilla riitti aikaa lapsille ja puo-lisolle, jota nykyajan naisella ei ole.»

Persoonapronominit *hän, he, se, ne* viit-

¹ Kielivartio 11. 10. 1962.

taavat kuitenkin tavallisesti edellisen lauseen subjektiin. Tällöin syntyy kaksiselitteisyyttä, jos tarkoitus onkin viitata johonkin lähempään lauseenjäseneseen. Oikein sanotaan: »Matti ei halua olla sisartaan huonompi, ja äiti kyllä löytää hänelle sopivaa puuhaa.» Selvyys ei vaadi sanontaa: Matti ei halua olla sisartaan huonompi, ja äiti kyllä löytää pojalle (tai Matille) sopivaa puuhaa. Mutta on huonoa puhekieltä, jos sanomme näin: »Äiti keitti kahvia isälle, kun hän tuli työstä kotiin.» Selvyys vaatii kirjoittamaan: Äiti keitti kahvia isälle, kun tämä tuli työstä kotiin. Ahon lampunostokertomuksessa äiti kysäisee: »Miten se tuli saattaa lasin sisällä olla — eikö se poksahda rikki?» Ei ole pelkkää viisastelua isän vastaus: »Tuliko?»

Varsinkin puhekielessä rikotaan sitä sääntöä, että pronomini pitää olla samassa luvussa kuin korrelaatti: »Susi on pelkuri, mutta kun *ne* esiintyvät laumana, ne tulevat rohkeiksi.» Pitää olla esimerkiksi: mutta laumana esiintyessään nämä pedot tulevat rohkeiksi. Pronomini ei saa olla monikollinen siinäkään tapauksessa, että yksiköllinen korrelaatti tarkoittaa ryhmää. On siis vältettävä sanontaa: »Jokainen uusi sukupolvi ajat-

telee, että maailma alkaa vasta heidän aikanaan.» Paremmiin: sen aikana.

Toiston välttämiseksi käytetään usein pronominaalisia ilmauksia *edellinen, jälkimmäinen, ensin mainittu, viimeksi mainittu*, jotka ovat ilmeetöntä kansliakieltä. Seuraava virke ei ole hyvää tyyliä: »Näytelmässä esiintyi kolme henkilöä: runoilija, aviovaimo ja aviomies. *Ensin mainittu* oli kirjoittanut rouvalle rakkausrunoja.» On parempi sanoa: Runoilija oli kirjoittanut rouvalle rakkausrunoja. Ei pidä pakottaa lukijaa palaamaan jo lukemaansa, jotta olisi selvää, kuka on »ensin mainittu». Vielä pahemmin voi käydä kuunnellun esityksen ollessa kyseessä: kuulijan on vaikea muistaa, missä järjestyksessä korrelaatit on mainittu. Hyvässä tyyliässä ei sanan toistaminen ole milloinkaan niin kartettavaa kuin puiseva tai hämärä sanonta.

Pronominia ei saa panna viittaamaan yhdyssanan osaan tai johdoksen kantasanaan. »Sillalla oli meitä vastassa passintarkastus, mutta niitä meillä ei ollut.» Pitää olla: mutta meillä ei ollut passeja. Seuraava sanonta on lisäksi kaksiselitteisenä huvittava: »Koiranomistajat ilmoittautukoot 14 päivän kuluessa, muussa tapauksessa ne tapetaan.»

E. A. SAARIMAA